

Argument pentru ediția a II-a

La începutul acestui mileniu, *tendențele și orientările în didactica modernă* reprezintă un teren într-o perpetuă mișcare, care atrage atenția prin ameliorarea calității educației de bază, în așa fel încât fiecare educator să fie suficient de bine pregătit pentru a participa la realizarea unui învățământ românesc modern aliniat la standardele europene.

Școala prezentului va fi centrată pe o pregătire reală pentru performanță (competențe, abilități intelectuale și practice, capacități etc.), pe învățarea centrată pe elev/student, astfel încât aceștia să nu fie copleșiți de fluxul informației, având puterea selecției acesteia.

Educația ca și componentă complexă a existenței umane se constituie într-un *factor de propulsie socială, de progres*, tocmai prin afirmarea *caracterului ei prospectiv*. Aceasta trebuie să facă față solicitărilor și provocărilor numeroase și rapide ale societății contemporane și viitoare, devenind *adaptabilă, flexibilă, formativă, integratoare și continuă*.

Educația capătă în zilele noastre dimensiunile unui proiect universal, cel mai vast și cu perspectiva cea mai largă. A face educație, astăzi, presupune acceptarea unei viziuni holistice, pentru a putea înțelege și concepe procesul instructiv-educativ. Abordarea holistică a educației trebuie să includă formula 5C + 3F (cele cinci componente ale educației: etică, intelectuală, estetică, tehnologică și fizică; și cele trei forme ale educației: formală, nonformală și informală).

Dezvoltarea mare a Științelor educației, în ultimul timp, a dus la apariția a numeroase tratate, manuale, reviste de specialitate etc. În acest sens, apariția ediției a II-a a volumului „Tendențe și orientări în didactica modernă” constituie nu numai o necesitate, ci și un privilegiu pentru cei interesați de evoluția spectaculoasă a Științelor educației din ultima decadă, precum și de preocupările celor care își desfășoară activitatea pe tărâmul instrucției și educației.

Datorită problematicii abordate, a caracterului esențializat al prezentării fiecărui capitol, a accesibilității conținutului științific, a abordării interdisciplinare, lucrarea poate fi folosită ca suport în pregătirea pedagogică și metodică a educatorilor, precum și a studenților care doresc să îmbrățișeze o *carieră didactică*.

„Tendențe și orientări în didactica modernă” poate fi utilă pentru că:

- informează profesorii cu privire la subiectele de actualitate;
- încurajează studenții și profesorii debutanți pentru meseria didactică;
- reprezintă un material suport pentru discuții în cadrul unor activități didactice;
- sugerează desfășurarea unor activități practice;
- asigură accesul la informație, într-o manieră stimulativă și provocatoare;

- promovează dimensiunea europeană în învățământ etc.
- Pe acest fond, lucrarea va aborda problematici precum:

- clasic și modern în didactică;
- noi direcții de cercetare și acțiune în didactica modernă;
- de ce este necesară prospectiva educațională?
- relații în cadrul binomului educațional;
- valorificarea mijloacelor de învățământ și utilizarea lor în scop didactic;
- informatizarea în educație;
- cercetarea psihopedagogică;
- orientarea spre educația permanentă;
- experiențe și tendințe europene în formarea cadrelor didactice;
- metode de activare a studenților în cadrul prelegerilor.

„Tendințe și orientări în didactica modernă” îmbină elemente de ordin teoretic care descriu de ce este necesară o perspectivă educațională, cu sugestii de ordin practic, metodologic, care oferă exemple de utilizare a manualului.

În câmpul educației, în ultimul timp, stăruie mai multe întrebări, dintre care notăm pe următoarea: *Asistăm la o criză a educației în sine sau la o criză a educației tradiționale, a învățământului de tip clasic, care nu mai răspund pertinent noilor exigențe, noilor concepții novatoare, noilor realități?*

Cartea „Tendințe și orientări în didactica modernă” – atât ediția I, cât și ediția a II-a – este o încercare de a răspunde la întrebări de factura celei de mai sus, de a realiza unele interpretări, de a expune unele considerații, de a oferi sugestii, cu privire la raționalizarea uneia dintre cele mai complexe, dificile, dar și necesare și înălțătoare activități: *formarea omului*.

Conferențiar universitar doctor
Mariana MARINESCU

CUVÂNT CĂTRE CITITOR

Tendențe și orientări în didactica modernă a fost concepută, în primul rând, ca instrument de informare și formare pentru studenți și profesori. Prin introducerea unor capitole, precum și a unor sugestii de dezbateri și proiecte a temelor de reflecție și autorefecție, autorul dorește să-și aducă o contribuție semnificativă la dezvoltarea dimensiunii europene a educației.

Cartea și-a propus să reprezinte un pas important în direcția pregătirii tinerilor profesori (în mod special a debutanților) pentru a deveni profesori activi și responsabili, pentru a face față cu succes atât cerințelor unui învățământ modern, cât și implicării lor în viața comunității locale. Uneori s-a reproșat școlii că nu pregătește tineri pentru viața privată. Prin conținuturile oferite, manualul s-a străduit să răspundă pe alocuri, parțial sau total, acestei nevoi. Astfel, informațiile despre tipuri de relații în cadrul binomului profesor-elev, despre mentor-mentorat, despre perspectiva educațională, despre cercetarea psihopedagogică și despre multe altele aduc în discursul profesorilor și studenților practicanți aspecte importante ale pregătirii pentru cariera didactică.

Tendențe și orientări în didactica modernă a fost concepută într-o perspectivă interdisciplinară, având un caracter practic-aplicativ. Manualul reprezintă un complement educațional destinat școlilor din România și vizează acțiuni de educație formală și nonformală pentru:

- informarea tinerilor profesori cu privire la asigurarea unui învățământ modern românesc la standarde europene;
- conștientizarea de către aceștia a responsabilităților specifice educatorilor și a implicațiilor acestora asupra vieții comunității, în special în contextul aderării la Uniunea Europeană;
- conștientizarea apartenenței la Europa Unită și a statutului de profesor european printr-o mai bună cunoaștere și înțelegere a instrucției (inclusiv autoinstruirii) și educației, a rolurilor și responsabilităților fiecăruia, a evoluției învățământului românesc.

Manualul de față este conceput ca un suport didactic în sprijinul profesorilor activi care lucrează în școala românească. Astfel, sunt sugerate modalități de derulare de dezbateri, de realizare de proiecte, portofolii, de amenajare a laboratoarelor școlare etc.

Tendențe și orientări în didactica modernă îmbină elemente de ordin teoretic, care explică necesitatea unei perspective educaționale, cu sugestii de ordin practic, metodologic, care oferă exemple de utilizare a manualului.

Activitățile propuse în acest manual au caracter orientativ, au drept scop să evidențieze o serie de competențe ale elevilor, cum ar fi activitățile pe grupuri și

microgrupuri, cooperarea, comunicarea, rezolvarea de probleme, gândirea critică etc. Sugestiile de teme pentru dezbateri, proiecte au și o încărcătură afectivă pentru unii elevi (de ex., Știință și suflet, Alimentația și problemele de sănătate, Sfaturile genetice și importanța lor, Consilierea genetică etc.); prin urmare, se recomandă alegerea cu atenție a subiectelor și, mai ales, a modului de abordare pedagogică a acestora.

Dumneavoastră, împreună cu elevii/studentii, veți decide asupra modalităților concrete de desfășurare a unor activități educative concrete, cu siguranță pornind și de la acest manual.

După o parcurgere a acestui manual și o familiarizare cu *tendențele și orientările în didactica modernă* veți dori să aflați mai multe detalii despre această tematică. În acest sens, vă recomandăm o consultare a referințelor bibliografice sugerate la sfârșitul fiecărui capitol și al manualului.

Ce și-a propus să realizeze acest manual, *Tendențe și orientări în didactica modernă*?

Manualul este un instrument care poate fi folosit în diverse situații:

- este un instrument util de informare în domeniul didacticii, pe teme de larg interes pentru profesori cu vechimi diferite în activitatea didactică;
- este un mijloc suplimentar de sprijin pentru activitățile de predare-învățare-evaluare, din perspectivă interdisciplinară, oferind informații ce pot fi dezbătute în activitățile educaționale;
- este un instrument de sprijin pentru profesorii debutanți cu privire la desfășurarea activității instructiv-educative, la modernizarea relației profesor-elev și asigurarea unui climat afectiv în cadrul acestui binom;
- oferă o metodă de educare nonformală, oferind tinerilor profesori oportunități de desfășurare și participare la proiecte sau de stabilire a unor parteneriate cu diferite organizații etc.

Recomandându-vă cu căldură acest manual, în speranța că vă va fi de un real folos, așteptăm părerile dumneavoastră.

Conferențiar universitar doctor
Mariana MARINESCU

Capitolul 1

CLASIC ȘI MODERN ÎN DIDACTICĂ

1.1. Delimitări conceptuale. Scurt istoric al didacticii

Conceptul *didactică* își are originea etimologică în următorii termeni grecești:

- *didaskein* = a învăța;
- *didaktikos* = instruire, instrucție, predare;
- *didasko* = învățare, învățământ;

<i>didaktike = arta, tehnica învățării</i>

Termenii ne confirmă faptul că obiectul de studiu al didacticii include problematica procesului de predare-învățare-evaluare, a învățământului, a educației, a formării omului.

Proiectarea, organizarea și metodologia procesului de învățământ sunt studiate de *Didactica generală* (cunoscută și sub denumirea de *Teoria și metodologia instruirii* sau *Teoria procesului de învățământ*) – o ramură extrem de dinamică a pedagogiei.

Introducerea și încetățenirea conceptului în discuție îi aparțin celebrului pedagog ceh Jan Amos Comenius (1592 – 1670), autorul lucrării *Didactica Magna*, după a cărei concepție *didactica* urma să se definească ca „arta universală de a-i învăța pe toți toate (sau totul)”. *Didactica Magna* a fost publicată în anul 1632 în limba cehă și în anul 1657, în limba latină. Comenius considera că a învăța pe altul înseamnă a ști ceva și a face și pe altul să învețe și să știe, și aceasta repede, plăcut și temeinic, în special cu ajutorul exemplelor, regulilor și al aplicațiilor generale sau speciale. Pentru o documentare de detaliu asupra apariției didacticii, recomandăm: Miron Ionescu (2000), *Demersuri creative în predare și învățare*, Editura Presa Universitară Clujeană (cap. I, pp. 11 – 36 și cap. II, pp. 39 – 59).

Secolul XVII este numit „secolul didacticii”, iar Comenius a fost supranumit „Galilei al educației”, „Bacon al educației” și, de ce nu, „Hooke* al educației”. Și astăzi opera lui Comenius este de mare actualitate, mai ales în cazul principiilor didacticii (de ex. *asigurarea caracterului sistemic al instrucției*).

Din 1640, la dezvoltarea didacticii și-au adus contribuția mai mulți autori: Fr. Rabelais, M. de Montaigne, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart.

* Primele observații asupra celulei au fost făcute de R. Hooke (1665), care a observat la microscopul inventat de Hans și Zacharias Janssen (1590), și perfecționat de el, o secțiune prin plută, punând astfel în evidență existența unor celule sub forma unor cămăruțe mici, asemănătoare unor faguri de albine, pe care le-a denumit *cellulae*.

Lucrările pedagogului german J. F. Herbart (1776 – 1841) au constituit punct de plecare în delimitarea didacticii de pedagogie, fapt pentru care Herbart este numit „părintele didacticii”. Meritul lui constă în încercarea de a identifica un algoritm procedural care să faciliteze procesul de predare și asimilare a cunoștințelor. De multe ori, acest algoritm a condus la mecanizare și șablonizare. Curentul herbartian (herbartianismul) s-a extins în numeroase țări; la noi, el a pătruns la sfârșitul secolului al XIX-lea, pentru ca la începutul secolului XX să devină o doctrină pedagogică oficială.

Teoria pedagogului german J.F. Herbart a determinat apariția unui curent herbartian în pedagogie, iar dintre adepții, susținătorii și promotorii acestui curent în țara noastră, îi amintim pe pedagogii: I. Popescu, V.Gh. Borgovan, G.G. Antonescu. Educația care se realizează în acord cu tezele lui Pestalozzi sau Herbart poate fi o „artă” (C. Cucoș, 2002, p.17).

Principalele reproșuri aduse acestui curent herbartian sunt: formalismul în lecție, intelectualismul exagerat, înăbușirea individualității elevului, ruperea instrucției și educației de necesitățile naturale și sociale ale individului etc.

Sfârșitul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea se caracterizează printr-o dinamică a gândirii pedagogice determinate de noile direcții de restructurare a realității educaționale într-o societate caracterizată de „schimbări substanțiale”.

Didactica se ocupă cu mecanismele interne ale procesului de învățământ, asigurându-i acestuia un echilibru și o finalitate pedagogică, în concordanță cu cerințele sociale și cu cele mai noi cuceriri ale psihologiei.

1.2. Didactica – ramură fundamentală a științelor educației

1.2.1. Obiectul de studiu al didacticii generale

Obiectul didacticii este „procesul de învățământ” și „de instrucție”, însă nu trebuie pierdute din vedere *autoinstruirea* și o serie de forme adiacente, precum: învățarea, activitățile extrașcolare, mass-media ș. a. La începutul acestui mileniu, obiectul didacticii nu se reduce la instrucția școlară și nici la învățământul înțeles ca proces, preocupările sale extinzându-se și în mediul extrașcolar.

▪ *Învățământul – sistem și funcționalitate*

Învățământul constituie ansamblul instituțiilor școlare dintr-o țară, care participă la organizarea arhitecturii prin proiectarea unor cicluri, orientări, filiere, realizabile la nivelul unor structuri specifice educației/instruirii formale, dar și nonformale (*Dictionnaire encyclopédique de l'éducation et de formation*, 1994, p. 965).

Termenul „învățământ” este în strânsă corelație cu un alt termen, „instrucție”, care, de obicei, este folosit sub trei forme, nuanțări (M. Ionescu, 2001, p. 48):

➤ *instruire generală* – activitate de înzestrare cu cunoștințe din domeniul culturii, al științei, tehnicii și de aplicare a acestora în practică;

➤ *instruire profesională* – activitate ce are ca finalitate însușirea unei specialități, a unei profesii concrete, având drept scop dezvoltarea interesului și a preocupărilor legate de profesie, ducând la însușirea cunoștințelor și la formarea abilităților profesionale;

➤ *autoinstruirea* – activitate de instruire realizată prin efort propriu, în absența îndrumării unei persoane din afară și a unei instituții.

Activitățile școlare, în ansamblul lor, servesc atingerii unor obiective didactice și educaționale, fiind definite generic prin variate concepte: *proces de învățământ, proces instructiv-educativ, proces didactic, sistem de activități instructiv-educative, proces curricular* etc. În cercetările contemporane de didactică s-a consacrat sintagma *proces de învățământ*. Descrierea procesului de învățământ comportă două planuri:

1. *abordarea sistemică*, adică raportarea învățământului la sistemul social integrator;

2. *analiza componentială și funcțională a învățământului*, care include structura sa internă, *componentele procesului de învățământ* și, în final, principalele sale demersuri sau activități: *predare-învățare-evaluare*.

Ca sistem, *învățământul* articulează trei categorii de variabile:

- *un flux de intrare*, reprezentat de resurse umane, materiale și financiare (profesori, elevi, personal administrativ și auxiliar, părinți, spații școlare, mijloace de învățământ, alocări bugetare și resurse extrabugetare);

- *procesul de învățământ*, ca activitate desfășurată pentru atingerea obiectivelor;

- *un flux de ieșire*, reprezentat de absolvenți înzestrați cu competențe și atitudini prevăzute de cererea socială de educație.

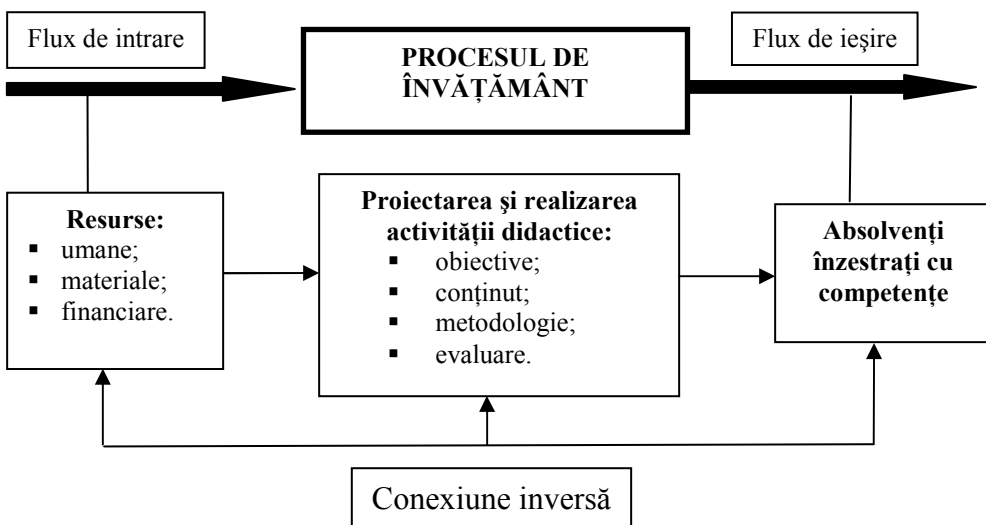

Fig. 1.1. Componentele procesului de învățământ

Procesul de învățământ este domeniul în care este valorificată structura acțiunii educaționale la nivelul corelației funcționale dintre cadrele didactice și elevi, exersată în numeroase și variate situații educative (G. Mialaret, 1992, pp. 14 – 15).

Procesul de învățământ comportă un ansamblu de activități: predarea, învățarea, evaluarea, precum și componente ale învățământului: finalități (obiective), curriculum (experiențe de învățare), metode și mijloace de învățământ etc.

În parametrii săi de intrare și ieșire, sistemul educațional este mereu sub influența dinamicii sociale. Școala, dar și experiențele de învățare în afara școlii, se află astăzi într-un context social marcat de profunde schimbări. Sistemul școlar nu funcționează izolat în mediul social-economic, înscriindu-se ca subsistem în mediul social, aflându-se continuu sub presiunea schimbărilor ce au loc la nivelul macrosistemului. Societatea oferă învățământului modelul de personalitate dezirabil, precum și resursele umane, culturale, materiale și financiare necesare funcționării sale. De subliniat este faptul că învățământul contribuie decisiv la formarea omului, a persoanelor calificate pentru diverse domenii de activitate profesională.

Scopul procesului didactic îl constituie transmiterea unor seturi de cunoștințe, formarea unor capacități, dobândirea de deprinderi, formarea de atitudini în perspectiva autonomizării ființei sub toate aspectele (din punct de vedere cognitiv, afectiv, comportamental etc.).

Didactica studiază procesul de învățământ prin prisma relației dintre predare și învățare, dintre conduitele pedagogice ale subiectului acțiunii (*profesorul*) și modalitățile de răspuns al obiectului ei (*elevii*) în vederea asigurării unei armonii între ele.

***Didactica* reprezintă o ramură fundamentală a științelor educației, care studiază și asigură bazele științifice ale analizei, proiectării, desfășurării și evaluării predării și învățării ca proces de instruire și educare în școli, în alte instituții și prin autoinstruire (M. Ionescu, 2001, p. 49).**

Ritmul accelerat de dezvoltare a științei impune creșterea cantității de cunoștințe, ceea ce ne determină, în prezent, să vorbim de *etape* sau *nivele ale didacticii*, și anume:

- *didactica tradițională*, clasică;
- *didactica modernă*, nouă, psihologică.

Diferența dintre *didactica tradițională* și cea *modernă* constă în modul de concepere și organizare a situațiilor de învățare (riguros dirijate în primul caz și având autonomie de diferite grade în cel de-al doilea caz). Un profesor eficace este acela care posedă „măiestrie didactică” în selecționarea, combinarea și diversificarea metodelor, alegând strategii adecvate. În legătură cu această problemă, se poate invoca existența unei aproprieri între praxeologie și ceea ce am putea numi spiritul practic al profesorului român, care prezintă „harul pedagogic” recunoscut. Aceste diferențe sunt prezentate sub formă esențializată în tabelul 1.1.

Tabel 1.1. Caracteristicile didacticii tradiționale și moderne

Didactica tradițională	Didactica modernă
<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>obiect de studiu:</i> esența procesului de învățământ, cu scopul și sarcinile sale, organizarea învățământului: clasa, școala și sistemul educațional, taxonomia pedagogică, conținutul învățământului, modalitățile de realizare, modalitățile de instruire și educare, tehnologia didactică, principiile, metodele și formele organizatorice ale activității instructiv-educative, profesorul; ▪ <i>statutul elevului:</i> obiect al educației, receptor de informații, care asimilează și reproduce; ▪ <i>profesorul:</i> <ul style="list-style-type: none"> – autoritar, conformist; – expune, ține prelegeri; – impune puncte de vedere; – se consideră și se manifestă „ca un părinte”; ▪ <i>aspecte pe care se pune accent:</i> transmitere de cunoștințe gata elaborate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ include întreaga sferă de cuprindere a didacticii clasice, extinzându-și conținutul cu noi teme: <ul style="list-style-type: none"> – autoinstruirea; – didactica adulților; – utilizarea mijloacelor tehnice de instruire; – instruirea și autoinstruirea asistate de calculator; – programarea pedagogică; ▪ <i>statutul elevului:</i> obiectul și subiectul educației, care dobândește cunoștințe prin efort propriu, caută și construiește cunoașterea, își folosește experiența; ▪ <i>profesorul:</i> <ul style="list-style-type: none"> – îndrumător, organizator, participant, colaborator, inovator, inițiator; – facilitează și intermediază învățarea; – ajută elevii să înțeleagă și să explice punctele de vedere proprii; – este partener de învățare; ▪ <i>aspecte pe care se pune accent:</i> latura formativă și educativă a învățării, cultivarea creativității, îmbinarea învățării cu munca productivă și cu cercetarea.

De fapt, diferența dintre didactica tradițională și cea actuală constă în modul de concepere și organizare a situațiilor de învățare (riguros dirijate în primul caz și având autonomie de diferite grade în cel de-al doilea). Altfel spus, o strategie este legitimă sau ilegitimă nu în general, ci potrivit unor circumstanțe concrete. Profesorul eficient este acela care știe să selecționeze, să combine, să varieze diferitele metode, alegând strategii adecvate.

***Didactica modernă* concepe procesul de învățământ ca activitate de predare-învățare-evaluare, proiectată prin realizarea corespondenței pedagogice dintre obiective-conținuturi-metodologie-evaluare (D. Crețu, 1999, p. 64).**

Didactica modernă condensează, în conceptele și demersurile sale practice, date și concluzii oferite de diverse domenii: teoriile instruirii, tehnologia informației, teoria comunicării, designul pedagogic etc. Alături de competențe psihopedagogice, procesul de predare comportă forme specifice de comunicare pedagogică.

C. Bârzea (1995) propune o clasificare a științelor pedagogice după nivelul de generalitate, incluzând *Didactica generală* (*Teoria procesului de învățământ*) în grupul științelor pedagogice fundamentale și *Didacticile speciale*, în grupul științelor pedagogice aplicate.

1.2.2. Funcțiile didacticii

În literatura de specialitate sunt recunoscute cele două funcții ale didacticii între care există o interdependență: funcția de cunoaștere și funcția utilitară / practică. Referitor la rolurile celor două funcții (M. Ionescu, 2001, p. 51) reținem:

➤ *funcția de cunoaștere:*

- studiază un anumit segment al activității sociale, respectiv instruirea, autoinstruirea și învățământul;
- dezvăluie legitatea actului didactic;
- explică motivele care determină anumite rezultate;
- dezvăluie și explică relațiile dintre influențele instructive și dezvoltarea personalității elevilor;

➤ *funcția utilitară/practică:*

– ghidează activitatea educațională oferind jaloane, orientări generale, norme de activitate.

a. Funcția de cunoaștere se exercită în următoarele situații:

1. asigurarea corelației dintre finalitățile educației și curriculumul școlar;
2. (re)formularea principiilor didactice generale și a principiilor specifice disciplinelor de studiu;
3. stabilirea structurii acțiunii educaționale eficiente la nivel de macro și microsistem.

b. Funcția utilitară/practică se exercită în următoarele situații:

1. stabilirea cerințelor în alegerea și utilizarea metodelor și procedeele didactice;
2. identificarea criteriilor de evaluare a randamentului școlar.

1.2.3. Subramurile didacticii

În ceea ce privește procesul instructiv-educativ, existența echilibrului între finalitatea pedagogică cu cerințele sociale actuale și cu cele mai noi cuceriri ale psihologiei au determinat ca *didactica*, această ramură fundamentală a științelor educației, să-și sistematizeze arealul pe trei domenii (M. Ionescu, 2001, p. 52):

- *didactica generală*, ce studiază învățământul în ansamblul său, pe toate treptele de școlaritate și autoinstruire;
- *didactica specială* sau metodică (fiecare disciplină de învățământ are didactica/metodica sa), ce studiază procesul de învățământ din perspectiva pedagogică a predării și învățării disciplinelor de studiu;
- *didactica adulților*.

***Didacticile speciale* studiază conținutul, principiile, metodele și formele de organizare proprii fiecărei discipline, respectiv în detalii concrete aplicative.**

Argument pentru ediția a II-a	3
Cuvânt către cititor	5
Capitolul 1. Clasic și modern în didactică	7
1.1. Delimitări conceptuale. Scurt istoric al didacticii	7
1.2. Didactica – ramură fundamentală a științelor educației	8
1.2.1. Obiectul de studiu al didacticii generale	8
1.2.2. Funcțiile didacticii	12
1.2.3. Subramurile didacticii.	12
1.2.4. Legătura didacticii cu alte științe	13
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	14
Referințe bibliografice	15
Capitolul 2. Noi direcții de cercetare și acțiune în didactica modernă	16
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	29
Referințe bibliografice	30
Capitolul 3. De ce este necesară prospectiva educațională	32
3.1. Prospectiva educațională – obiective, principii, metodologie	34
3.1.1. Obiective	34
3.1.2. Principiile metodologice	35
3.1.3. Probleme generale	35
3.1.4. Metodologie	36
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	37
Referințe bibliografice	38
Capitolul 4. Relații în cadrul binomului educațional	39
4.1. Cadru legislativ	39
4.2. Raportul profesor-elev în didactica tradițională și în cea modernă	40
4.3. Dimensiunea europeană a relației profesor-elev	43
4.4. Modalități de extindere a controlului în relația profesor-elev	45
4.5. Mentor. Mentorat	47
4.5.1. Mentor. Mentorat	47
4.5.2. Responsabilitățile mentorului	48
4.5.3. Calitățile unui bun mentor	49
4.6. Despre cadrul didactic debutant	51
4.7. Relația mentor-persoană mentorată	52
4.8. Cugetări pedagogice	54
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	56

Referințe bibliografice	57
Capitolul 5. Valorificarea mijloacelor de învățământ și utilizarea lor în scop didactic	59
5.1. Repere conceptuale privind mijloacele de învățământ	59
5.2. Clasificarea mijloacelor de învățământ	59
5.3. Calculatorul și învățământul modern	60
5.4. Integrarea mijloacelor de învățământ în procesul didactic	63
5.4.1. Direcții principale ale modalităților pedagogico-metodice de integrare a mijloacelor de învățământ	64
5.5. Funcțiile mijloacelor de învățământ	64
5.6. Repere privind utilizarea eficientă a mijloacelor de învățământ	66
5.7. Laboratorul școlar	67
5.8. Exemple de integrare a materialului didactic în diferite secvențe ale unității de învățare la disciplina biologie	68
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	71
Referințe bibliografice	72
Capitolul 6. Încălzirea în educație	73
6.1. Încălzire și învățământ	73
6.2. Noile tehnologii de informare și comunicare (NTIC) și educația	74
6.2.1. Repere de implementare a tehnologiilor informatice și de comunicare	78
6.2.2. Măsurile privind politica generală pentru Noile Tehnologii	79
6.3. Încălzirea și noile obiecte pedagogice	79
6.4. <i>E-learning</i> -ul și resursele sale formative	80
6.4.1. Crearea unei situații de tip <i>e-learning</i>	82
6.4.2. AEL – un exemplu de platformă de tip <i>e-learning</i>	83
6.4.3. Portofoliul digital	83
6.5. <i>M-learning</i> -ul – o variantă „îmbunătățită” a <i>e-learning</i> -ului	85
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	88
Referințe bibliografice	89
Capitolul 7. Cercetarea psihopedagogică	90
7.1. Considerații generale privind cercetarea psihopedagogică	90
7.1.1. Caracteristicile cercetării calitative și ale cercetării cantitative	93
7.2. Tipuri de cercetare psihopedagogică. Taxonomii posibile	96
7.3. Demersuri specifice în cercetarea psihopedagogică	99
7.4. Schema generală a etapelor ce se parcurg în elaborarea unei lucrări științifice	102
7.5. Componentele metodologiei cercetării psihopedagogice	104
7.6. Etica cercetării	105
7.7. Reflecții finale asupra cercetării psihopedagogice	106
7.8. Postmodernism în CC	108
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	111
Referințe bibliografice	112
Capitolul 8. Orientarea spre educația permanentă	114
8.1. Nevoia de educație permanentă	114
8.2. Conceptul de educație permanentă	118
8.3. Caracteristicile educației permanente	118
8.4. Obiectivele educației permanente	120
8.5. Tehnici de educație permanentă	121

8.6. Principiile educației permanente	122
8.7. Acțiuni ale dezvoltării educației permanente	122
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	127
Referințe bibliografice	128
Capitolul 9	129
Experiențe și tendințe europene în formarea cadrelor didactice	129
9.1. Formarea formatorilor în România. Experiențe prezente și deschideri posibile	131
9.2. Complexitatea profesiei de cadru didactic	136
9.3. Abordarea calității și dezvoltării în învățământul românesc	144
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	150
Referințe bibliografice	151
Capitolul 10	153
Metode de activare a studenților în cadrul prelegerilor	153
10.1. Prelegerea – formă și modalitate a expunerii	155
10.2. Variante de abordare a prelegerii	157
10.3. Predarea-învățarea eficientă în cadrul seminariilor universitare	161
10.4. Priorități și direcții de modernizare a metodologiei didactice	162
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	163
Recomandări bibliografice pentru studiul individual	164
Bibliografie selectivă	164
Bibliografie recomandată pentru aprofundări	164
Anexă	165
Capitolul 11. Sugestii de activități	169
11.1. Organizarea unor dezbateri	169
11.2. Metoda proiectului	173
11.3. Sugestii de teme pentru realizarea proiectelor	176
11.4. Exemplu de proiect: sfaturile genetice și importanța lor	177
Întrebări și teme de reflecție și autorefecție	180
Referințe bibliografice	181
Anexe	182
1. Principii diferențioare ale educației	182
2. Caracteristici ale rolului elevului și profesorului în didactica tradițională și modernă	185
3. Paralelă între anumite previziuni realizate pentru domeniul educației și stadiul actual al aspectelor vizate	186
4. Funcționalități ale calculatorului în școală	189
5. Chestionar	190
Bibliografie generală	193